

FONDSENWERVING NATUURPUNT OOST-BRABANT 2011

KANSEN VOOR BEHEERDE NATUURGEBIEDEN DREIGEN MIS TE LOPEN BIJ GEBREK AAN RESTFINANCIERING

In het vorig nummer van Natuur en Landschap was de titel van het editoriaal 'Alarm aankoopbeleid: kansen voor uitbouw natuurgebieden worden gemist door vermindering budget aankoopsubsidie Vlaanderen'. Jaar na jaar zien we een afname van de subsidies voor aankoop terwijl er meer dan ooit kansen zijn om via aankoop duurzame natuur met hoge biodiversiteit, natuur voor iedereen en veiligstelling van valleisystemen te bekomen.

Ondanks de subsidies blijft er bij elke aankoop van Natuurpunt een aanzienlijke restfinanciering die moet gedragen worden door de afdeling of het project. Ook daar zien we dat voor de grotere projecten zoals Aronst Hoek in de Getevallei, de grote verwervingen in de Demerbroeken of de Velpevallei enorme kansen dreigen verloren te gaan bij gebrek aan restfinanciering. Pijnlijk, want kansen die verloren gaan, komen nooit meer terug. Zelfs de mooiste natuurgebieden die nu aan anderen verkocht worden, worden door nieuwe eigenaars omgezet in maïsakkers of diepottwaterde populierenaanplantingen. Vraag het maar eens aan Marc Op de Weerd, de bezieler en conservator van Aronst Hoek!

Daarom lanceren we in dit nummer van Natuur en Landschap een oproep aan iedereen met een hart voor natuur, aan iedere afdeling, aan ieder reservatenteam om een extra inspanning te doen voor de fondsenwerving voor de reservaatprojecten waar de laatste jaren een forse uitbreiding plaatsvond.

De balans voor de biodiversiteit van de beheerde natuurgebieden in Oost- en Midden-Brabant is zonder weerga. In dit lustrumjaar van Natuurpunt Oost-Brabant hebben we met een reeks mijlpaalactiviteiten de projecten in de kijker geplaatst waar we konden tonen hoe door de inzet van de vereniging de omslag naar duurzame natuur werd gemaakt. Iedere deelnemer zal dit nu kunnen beamen. Indrukwekkende landschappen, indrukwekkende realisaties! Maar ook op bescheidener schaal en in iedere gemeente zetten vrijwilligers zich constant in om natuur en biodiversiteit te versterken. Het is onvoorstelbaar wat we zouden missen aan biodiversiteit en landschap zonder de door Natuurpunt beheerde gebieden.

In de periode 2008-2011 kon in Midden- en Oost-Brabant bijkomend 500 ha natuurgebied verworven worden. Hierdoor komt het areaal natuurgebied beheerd door Natuurpunt Beheer in Vlaams-Brabant op niet minder dan 3250 ha, gegroepeerd in een 100-tal projecten. Ondanks de subsidiëring door het Vlaams gewest en de provincie Vlaams-Brabant valt er bij elke aankoop een restbedrag te financieren van 50 à 10%, afhankelijk van de ligging en de prijs. Dit betekent dat de afdelingen en teams bij elke aankoop een omvangrijke bijdrage dienen in te brengen om de aankoop te kunnen realiseren. Zeker bij aankopen van verschillende hectaren vraagt dat een aanzienlijke inspanning. Nochtans zijn juist grote aaneengesloten gebieden nodig om tot duurzame natuur te komen.

Dit jaar zetten we bij de fondsenwerving vooral een reeks grootschalige aankoopprojecten in de riviervalleien in de kijker. Allemaal projecten waar de laatste jaren enorme uitbreidingen gerealiseerd werden en waar vooral de kansen voor uitbreiding

en versterking voor het grijpen liggen als we de noodzakelijke restfinanciering vinden.

- Aronst Hoek in de Getevallei tussen Zoutleeuw en Geetbets Project nr. 9414
- De Demerbroeken in Scherpenheuvel-Zichem project nr. 9914
- De Rotte Gaten (vallei van de Molenbeek) in Kortenberg project nr. 9932
- De Velpevallei met de Paddepoel in Vissenaken en Bunsbeek project nr. 3997

Het project nr. 9957 Pikhakendonk en de Beneden-Dijlevaai te Boortmeerbeek wordt vanuit Natuurpunt Oost-Brabant ondersteund door de toebedeling van het Carmi-fonds.

Rotte Gaten. Foto Paul van Leest

Elzenbroek aan de verlande turfputten van de 'Kwade Hoek'. Foto Luc Vervoort

De focusprojecten staan verder in dit nummer beschreven. Met een gift van € 40 op rekeningnummer 293-0212075-88 van Natuurpunt Beheer te Mechelen kunnen we circa 200 m² extra natuur veiligstellen. In dit tijdschrift zit een bijsluiter met overschrijvingsformulier waarop je alle projecten binnen Natuurpunt Oost-Brabant met hun projectnummer kan vinden. Het staat je uiteraard vrij om te storten voor om het even welk project uit de lijst. Doe bij elke gift vanaf 40 € een belastingvoordeel van 40 tot 52%. Dus aankoop natuurgebieden in de streek steunen is ook minder belastingen betalen.

GeefomNatuur, ook voor bedrijven!

De huidige economische crisis zullen we maar oplossen als we verduurzamen. Daarover zijn economen het eens en Geert Noels verwoordt dat mooi in zijn boek Econoshock. Als goede rentmeesters moeten we het in de toekomst leren doen met de jaarlijkse opbrengsten van onze planeet en er rekening mee houden dat de wereldbevolking nog zal groeien tot 2050. Ook op Vlaams niveau is er de uitdaging om biodiversiteit te verankeren in de nieuwe duurzame economie die we moeten ontwikkelen. Die nieuwe groene economie kan immers niet alleen een economie van zonnepanelen, windmolens en steriel zuiver water zijn, maar moet ook biodiversiteit duurzaam in haar economisch model integreren.

Waarom? Omdat de waarde van natuur en biodiversiteit zo groot is. Er is vooreerst natuurlijk de ethische waarde: we moeten die diversiteit van dieren en planten doorgeven aan de generaties die na ons komen. Daarnaast is er ook de sociale waarde van natuur: steeds meer onderzoek leert dat mensen natuur werkelijk nodig hebben om zich goed te voelen en dat hebben we met Natuurpunt verwoord in de leuze 'natuur voor iedereen'. Natuur heeft ook een economische functie. Overal in de wereld zijn wetenschappers druk in de weer om de waarde van de zogenaamde ecosystemediensten, diensten die natuurlijke systemen leveren, te becijferen. Die ecosystemediensten zijn onder meer bodemvorming, klimaatregeling, water- en luchtzuivering, bevruchting, voedselproductie, levering van grondstoffen zoals hout, maar ook recreatieve en spirituele diensten. Op die laatste wil ik hier kort willen ingaan. We evolueren steeds meer van een bezits- naar een beleviseconomie. Aangezien natuurgebieden een kader zijn voor authentieke belevissen kan je dus zeggen dat die natuurgebieden een onderdeel zijn van de economische infrastructuur van de streek, en dat is in Oost-Brabant zeker het geval. Voor lokale bedrijven is bijdragen aan de aankoop van natuurgebieden in Oost-Brabant dan ook een bijzonder duurzame investering en een belangrijke publieke boodschap over de economische weg die ze willen inslaan. Alvast bedankt. Bedrijven in Oost-Brabant die mee onze reservaatprojecten willen ondersteunen nemen contact op: npob@natuurpunt.be

Focusproject Aronst Hoek/Betserbroek in de Getevallei in Geetbets en Zoutleeuw

Unieke kansen dreigen verloren te gaan door gebrek aan restfinanciering. Help ons.

Nergens in Vlaanderen zijn er zoveel kansen om natuurgebieden aan te kopen en een grootschalig natuurcomplex te realiseren als in de omgeving van Aronsthoek. De kansen liggen voor het grijpen. Maar Geetbets ligt in een dunbevolkte streek en louter vanuit de afdeling Gete-Velpen kunnen niet voldoende fondsen opgehaald worden om deze kansen echt waar te maken. Op 9 oktober kon deze natuur tijdens de laatste mijlpaalactiviteit van Natuurpunt Oost-Brabant ondanks de regen nog een 500-tal bezoekers bekoren. 230 ha natuurgebied heeft Natuurpunt er de laatste 10 jaar verworven en er liggen nog belangrijke mogelijkheden voor verdere uitbouw. Of dit laatste ook effectief zal kunnen gerealiseerd worden zal afhangen van de middelen voor verwerving die we in de komende periode zullen kunnen verzamelen. We rekenen echt op alle mensen met een hart voor natuur om nu Aronst Hoek en de cruciale uitbouw van het gebied te ondersteunen.

De Getevallei tussen Tienen en Geetbets is immers grootse riviernatuur. Een gebied met potentie dat tot de top in Vlaanderen behoort wat betreft kansen voor rivierecosystemen. Natuurpunt heeft de Getevallei de laatste jaren op de kaart gezet met projecten als dat van Aronst Hoek en Betserbroek in Geetbets en Zoutleeuw. Het gaat hier om typische riviernatuur met moerasbossen, vijvers, ruigten, overstromingsgraslanden. Het is het leefgebied van de internationaal bedreigde kwar-

telkoning en vormt de missing link tussen het Vinne en het Schulensbroek, twee topnatuurgebieden voor watervogels. Doelsoorten zijn: zilverreiger, kwartelkoning, kamsalamander, watersnip, roodborsttapuit, zwanenbloem, pijptorkruid, matkop, ijsvogel, papegaaizwammetje, zomertortel, grauwe klauwier, spits havikskruid, woudaapje, roerdomp, waterspitsmuis, waterral, wintertaling, zomertaling, blauwborst

Recent konden ook in het kerngebied van de kamsalamander in Meertsheuvel (Zoutleeuw) belangrijke percelen gerealiseerd worden. Door herstel van de poelen krijgt deze soort van Europees belang er nieuwe kansen.

Een ander project in de Getevallei is **Doysbroek & Viskot in Linter - project nr. 9963**

Vanaf 1966 kon een eerste deel van het Doysbroek in beheer genomen worden. In 2004 werd dit complex aangekocht. Stapsgewijs en met mondjesmaat werd het uitgebreid met nieuwe percelen tot in september 2010 bijna 6 ha extra kon gerealiseerd worden. Het project Doysbroek – Viskot vormt nu een waardevol natuurgebied van ongeveer 22 ha.

Wil je een bijdrage leveren om de unieke kansen die er zijn voor de versterking van het complex Aronst Hoek te doen slaan, doe dan een storting op rekeningnr. 293-0212075-88 met de vermelding 'focusproject 9414 Aronst Hoek'.

Aronst Hoek. Foto Jaak Geebelen

FOCUSPROJECTEN 2011

Focusproject Demerbroeken in Scherpenheuvel-Zichem

'Kwade Hoek' aangekocht: ziel van de Demerbroeken eindelijk veilig gesteld!

Moeraswederik heeft in Oost-Brabant één van zijn laatste groeiplaatsen in de 'Kwade Hoek' van de Demerbroeken. Foto Luc Vervoort

De ziel van de Demerbroeken kon recent veilig gesteld worden door de aankoop van ontegensprekelijk één van de mooiste en waardevolste natuurpercelen van Vlaams-Brabant, met name 'de Kwade Hoek' midden het Vierkensbroek in de Demerbroeken te Averbode (Scherpenheuvel-Zichem). Deze enclave met een oppervlakte van bijna 7 hectare maakt nu de aansluiting met verschillende andere percelen van Natuurpunt waardoor een groot beheerd geheel ontstaat. De redding van een volledige landschappelijke gradiënt – van aan de zandige valleirand tot midden in de jaarlijks overstroomde rivierafzettingen langs de Leibeek – is het resultaat van jarenlang sparen en geduldig onderhandelen met veel eigenaars.

De 'Kwade Hoek' is van het beste dat de Demerbroeken te bieden heeft: een quasi ontoegankelijk gebied met trilvenen, rietlanden en ondoordringbaar elzenbroek dat 's winters regelmatig overstroomt. Oude dwarsdijkjes verraden er nog het werk van de turfstekers en zijn tot vandaag de enige manier om het gebied te betreden. De zompige restanten van de oude turfputten zijn er nog zeer goed herkenbaar. Toen onze vereniging met haar pioniers begin de jaren 1970 een inventarisatiekamp organiseerde in de Demervallei, merkte ze al op dat dit één van de waardevolste parels van de ganse streek betrof. Ook op de Zichemse schrijver Ernest Claes maakten de turfputten in zijn tijd veel indruk. Naar zijn beschrijvingen waren het toen nog

Restanten van oude overstroomde beemden met veel gele lis (bloeiend) in de 'Kwade hoek'. Foto Luc Vervoort

open waterplassen middenin de eeuwenoude beemden, waar hij als jonge knaap met Wannes Raps 's nachts 'door nevels en mysterie' naar toe sloop om er in het geniep te gaan vissen.

Het hoeft niet gezegd dat dit gebied ook vele bijzondere vogelsoorten herbergt. Merkwaardig is dat tussen de kletsnatte delen hoge zandige opduikingen voorkomen: restanten van oeroude rivierduinen, zgn. donken. Deze zijn bij de natuurlijke winteroverstromingen van de Demer een toevluchtsoord voor allerlei dieren. We vinden er een totaal afwijkende begroeiing. Vooral de geleidelijke overgangen tussen trilvenen en deze donken zijn zeer soortenrijk. Tal van planten die kenmerkend waren voor de zeer bedreigde heischrale graslanden zoals blauwe knoop, stekelbrem en kruipwilg kwamen hier tot begin 2000 voor. Het is zeker het domein geweest waar de harlekijnorchis vroeger talrijk aanwezig was en 'de Witte' in het gras lag te dromen tussen de tsjirpende veldkrekels... Vandaag herinneren enkel pijpenstrootje en tormentil nog aan dat eeuwenoude verleden.

Veel van het bijzondere is verdwenen toen eind de jaren 1980 als gevolg van een subsidiebesluit populieren aangeplant werden. Totaal contraproductief want zowel een ramp voor de biodiversiteit als pure verspilling van overheidsgeld: de populieren stierven door de nattigheid en nieuwe schimmelziekten quasi één voor één af. In tussentijd groeiden de laatste stukken trilveen dicht en verdwenen wellicht waterdrieblad, moerasviooltje, ronde zegge, rietgors en blauwborst uit de Kwade Hoek.

Nu breekt de tijd aan van herstel. Dankzij de natuurlijke overstromingen en de aanwezige mozaïek in (micro)reliëf, bodem, vegetatie, bos, grasland en trilveen kan de biodiversiteit door goed beheer ongetwijfeld terug tot zijn recht worden gebracht. Om dit waar te maken hopen we op extra vrijwilligers om het beheerteam van de Demerbroeken te versterken. Aanmelden kan bij Luc.vervoort@natuurpunt.be.

Steun de aankoop van 'de ziel' van de Demerbroeken door storting van je gift op rekeningnummer 293-0212075-88 met vermelding 'focusproject 9914 Demerbroeken'

FOCUSPROJECTEN 2011 Focusproject Rotte Gaten in Kortenberg

Over droge voeten, natte natuur en ontspanning

Op 23 augustus jl. in de voormiddag pakten wolken zich samen boven Kortenberg en deelgemeenten. Binnen enkele minuten werd het aardedonker en viel de regen met bakken uit de hemel. Meerbeek kreeg het ergste onweer in jaren te verduren. De gevolgen lieten zich raden: op korte tijd stonden verschillende straten in het centrum onder water, met veel ellende voor de bewoners en gemeente als resultaat. Een logisch gevolg van het reliëf. Meerbeek ligt immers op de grens van Laag- en Midden-België. De grens wordt gevormd door de steilrand, een landbouwplateau, ten zuiden van het centrum, dat enkele tientallen meters boven de vallei uitsteekt. Bij dergelijk zwaar noodweer is wateroverlast nooit helemaal uit te sluiten. Nochtans kunnen er maatregelen genomen worden om in de toekomst de risico's tot een minimum te herleiden of te verhinderen dat ze nog verergeren. En dat niet alleen om het centrum van Meerbeek te vrijwaren, maar ook de benedenstroomse gebieden die in gevaar komen door een te snelle afvoer van het water.

Ten noorden van het centrum van Meerbeek stroomt de Molenbeek. Zij vormt de blauwe draad van een valleigebied, waar bos dominant is en waar ook een aantal natuurgebieden zijn gelegen waaronder de Rotte Gaten. Het gebied fungeert voornamelijk als waterconserveringsgebied (infiltratie). In de meest natte moeraszones kan de vallei ook dienst doen voor waterberging. Het spreekt voor zich dat dit gebied moet gevrijwaard worden van bijkomende verharding of toenemende ontwatering om (bijkomende) wateroverlast te vermijden. Het

beste bewijs van haar nut kwam er op die 23ste augustus toen 6 uur na het onweer in de vallei het water nog steeds haar weg zocht naar de Molenbeek. We kunnen gerust zeggen dat het valleigebied, en de Rotte Gaten in het bijzonder, die dag erger heeft voorkomen, zeker stroomafwaarts het centrum van Meerbeek, en ervoor gezorgd heeft dat men in bepaalde zones droge voeten heeft kunnen houden. Het spreekt voor zich dat ook elders maatregelen gewenst zijn om wateroverlast te vermijden, zoals op het landbouwplateau.

De Rotte Gaten als waterbergings- en waterconserveringsgebied brengt ook een specifieke natte natuur met zich mee. Je vindt er broekbos (moerasbos) en natte graslanden met heel wat speciale soorten, zoals bosorchis, éénbes, hondsviooltje, kleine valerian en armbloemige waterbies. Een zeldzame soort is de grote boterbloem. Het hoeft dan ook niet te verwonderen dat dit gebied onderdeel uitmaakt van een habitatrictlijngebied. Dit betekent dat de vallei van de Molenbeek een natuurgebied is van Europees belang. Iets dat we zeker moeten koesteren.

Ondanks het natte karakter van het gebied, is het toch opengesteld voor het grote publiek. Doorheen de vallei lopen een aantal voetwegen en Natuurpunt heeft voor het natuurgebied een wandelroute uitgewerkt. De gemeente Kortenberg heeft, met financiële steun van de Vlaamse overheid en de provincie Vlaams-Brabant, op één van de voetwegen een knuppelpad aangelegd. Op die manier willen wij iedereen de kans geven om van dit uniek stukje natuur te genieten en om te onthaasten. Natuur vind je immers niet enkel op verre reizen, maar ook vlakbij, in je buurt!

Momenteel beheert Natuurpunt Kortenberg een 21-tal hectare in de Rotte Gaten. Maar er is nog heel wat werk voor de boeg. De huidige percelen in beheer moeten verder ontwikkeld worden zodat de biodiversiteit nog kan toenemen. Daarnaast is een grotere oppervlakte noodzakelijk om de bovenvermelde functies te vrijwaren en te versterken. Dit betekent verwerving van meer gronden.

Daarom een warme oproep om een bijdrage te leveren voor het project Rotte Gaten. Doe een storting op rekeningnr. 293-0212075-88 met de vermelding 'focusproject 9932 Rotte Gaten'.

Rotte Gaten. Foto's Paul van Leest

FOCUSPROJECTEN 2011

Focusproject Velpevallei/Paddepoel in Glabbeek en Tienen

Extra aandacht voor het valleisysteem van de Velpe

Ook dit project is de laatste jaren zeer sterk gegroeid en uitgebouwd waardoor de restfinanciering nog danig in het rood staat. In de Paddepoel is het tot laat in het najaar één kleurenpracht van rode lijstsoorten als blauwe knoop, tormentil, karwijselie en kruipend stalkruid, terwijl in de nieuwe graslanden wulpen roepen en in het najaar de zilverreiger en groepen van meer dan 100 wintertalingen aanwezig zijn. Doelsoorten zijn verder: watersnip, dotterbloem, brede orchis, knolsteenbreek, kattedoorn, boomvalk, bosorchis, bijenorchis, bergnactorchis, bleek bosvogeltje, beemdtkroon, borstelkrans, bruin blauwtje, gele zegge, moerasstrepzaad, geelgors, blauwe kiekendief, ijsvogel, papegaaizwammetje, ringslang, levendbarende hagedis, zomertortel, rode kelkzwam.

20 jaar geleden startte Natuurpunt het project Paddepoel met een klein perceeltje natuurreservaat, een echte schatkamer maar amper een postzegel groot. Negentien jaar hielpen we er de biodiversiteit zeer moeilijke tijden door te komen. In 2008-2009 kon het gebied met meer dan 62 ha uitbreiden, in 2010

nogmaals met 12 ha en ook in 2011 was er groei. Er kwam ook een fikse bosuitbreiding van enkele hectaren. Samen met de Rozendaalbeekvallei vormt het geheel een complex van meer dan 100 hectaren. De orchideeëngraslanden van de Rozendaalbeekvallei namen eveneens in oppervlakte toe. Het grootschalig natuurontwikkelingsproject in de Velpevallei met een doorstroommoeras, waterpartijen en natte graslanden is inmiddels uitgegroeid tot een eldorado voor vogelaars en natuurliefhebbers. De restfinanciering van dit project vraagt nog een aanzienlijke inspanning en is mee verantwoordelijk voor de rode cijfers van het aankoopproject Velpe-Mene nr 3997. Daarom is Natuurpunt Velpe-Mene voor de verdere uitbouw van deze natuurgebieden afhankelijk van jouw GeefomNatuur-bijdrage.

Help ons bij de restfinanciering van de aankopen door te storten op rekeningnr. 293-0212075-88 met de vermelding 'focusproject 3997 Velpe-Mene'.

Blauwe knoop in de Paddepoel, Bunsbeek. Foto Luc Nagels

